

TÔN GIÁO Ở NƯỚC NGOÀI

TÔN GIÁO Ở LIBAN VÀ CHUYẾN TÔNG DU ĐẾN NƯỚC NÀY CỦA GIÁO HOÀNG BENEDICTO XVI

NGUYỄN VĂN DŨNG^(*)

Ngày 16 tháng 9 năm 2012, Giáo hoàng Benedicto XVI đã kết thúc chuyến tông du 3 ngày tới Liban (Libăng, Lebanon). Đây là chuyến tông du nước ngoài lần thứ 24 của Ngài kể từ khi trở thành người đứng đầu Giáo triều Rôma và là chuyến tông du đầu tiên tới đất nước này. Trước Ngài, năm 1997, Giáo hoàng Gioan Phaolô II đã tới viếng thăm nơi đây, “miền đất của các địa danh thánh thiêng, của cội nguồn Kitô giáo, nguồn gốc của các tôn giáo độc thần”⁽¹⁾, như lời của Linh mục Federico Lombardi, Giám đốc Phòng Báo chí, phát ngôn viên của Tòa Thánh Vatican.

Giáo hoàng Benedicto XVI đến thăm Liban vào đúng lúc cuộc xung đột tôn giáo - sắc tộc ở Trung Đông đang diễn ra một cách khốc liệt nhất, liên quan tới cuộc nội chiến đẫm máu chưa thể chấm dứt ở nước láng giềng Syria mà hậu quả của nó đến nay Liban phải gánh chịu gần 100 nghìn người Syria tị nạn và 400 nghìn người Palestine vô gia cư, nạn nhân của cuộc chiến tranh trước đây giữa Israel với các nước Ả-rập. Thêm vào đó, làn sóng biểu tình mang tính chất bạo động ngày càng gia tăng của người Islam giáo ở các nước trong thế giới

Islam giáo tấn công vào các sứ quán Mỹ liên quan tới sự xuất hiện bộ phim mang tên “*Sự ngậy thơ của người Islam giáo*” của một đạo diễn người Mỹ gốc Ả-rập ở California. Bộ phim được các hãng thông tấn Islam giáo cho là đã xúc phạm và phỉ báng Islam giáo và được các phần tử cực đoan kích động, gây nên làn sóng chống Mỹ và các nước Phương Tây rầm rộ ở khắp các nước Islam giáo.

Chuyến tông du đến Liban của Giáo hoàng Benedicto XVI được ví như đến “một lò thuốc súng chờ bùng nổ”⁽²⁾. Trong tình hình bất ổn ngày càng gia tăng trong thế giới Ả-rập, đặc biệt là tình hình ở Syria, nước láng giềng của Liban, nhiều người đã nghĩ rằng, chuyến tông du đến Liban của Giáo hoàng sẽ bị hủy bỏ. Nhưng ngay trước chuyến đi, Linh mục Federico Lombardi, phát ngôn viên của Tòa Thánh đã khẳng định rằng, Giáo hoàng nhất định sẽ thực hiện chuyến đi

*. TS., Viện Nghiên cứu tôn giáo.

1. Trích theo: Lm. Giuse Vũ Tiến Tạng. *Bản tổng kết đầu tiên về chuyến viếng thăm của ĐTC tại Li Băng*. Vietcatholic.net/news/html/100106.htm.

2. Trần Mạnh Trác. *Giáo hoàng đến thăm Lebanon, một lò thuốc súng chờ bùng nổ?* Vietcatholic.net/news/html/100043.htm.

của Ngài đến xứ sở cây Hương Nam⁽³⁾, bắt chập những hiểm nguy. Trong buổi tiếp kiến thường lệ vào thứ Tư, ngày 12/9/2012 tại Vatican Giáo hoàng đã nói: “Tôi vui mừng vì chuyến tông du sẽ cho tôi được gặp gỡ đông đảo các thành phần trong xã hội tại Liban, các vị hữu trách dân sự và tôn giáo, anh chị em Công giáo thuộc các nghi lễ khác nhau, các tín hữu thuộc những giáo hội Kitô khác, các tín đồ Islam giáo và đạo Druze địa phương. Tôi tạ ơn Chúa về sự phong phú này. Một sự phong phú chỉ duy trì được nếu có hòa bình và hòa giải. Vì thế tôi kêu gọi mọi Kitô hữu ở Trung Đông, là người bản địa hay mới nhập cư, hãy thành những người kiến tạo hòa bình và tác nhân cho hòa giải”⁽⁴⁾.

1. Đôi nét về đất nước và tôn giáo ở Liban

Liban là một quốc gia nằm ở vùng Tây Á với diện tích 10.400 km², dân số tính đến tháng 7/2012 vào khoảng 4.140.000 người, trong đó người Ả-rập chiếm 95%, người Armenia chiếm 4%, còn các dân tộc khác chiếm 1%. Đây là một quốc gia có lịch sử lâu đời. Từ đầu thế kỷ XVI đến năm 1918, Liban nằm dưới sự thống trị của đế quốc Ottoman. Sau Chiến tranh Thế giới I, từ năm 1920, đất nước này nằm dưới quyền ủy trị của thực dân Pháp và đến năm 1943 được Pháp trao trả độc lập với thể chế cộng hòa, đứng đầu nhà nước là tổng thống, đứng đầu cơ quan lập pháp là chủ tịch quốc hội, đứng đầu cơ quan hành pháp là thủ tướng chính phủ. Trong những năm 1975 - 1991, đất nước Liban đã trải qua một cuộc nội chiến kéo dài và vô cùng khốc liệt. Sự hiện diện của quân đội Syria ở Liban không những không làm dịu bớt sự căng thẳng của cuộc tranh

giành quyền lực giữa các phe nhóm mà ngược lại càng làm cho tình hình bất ổn thêm. Sau vụ ám sát cựu Thủ tướng Liban - Rafik Hariri cùng 22 người khác vào tháng 2/2005, một làn sóng biểu tình mạnh mẽ đã diễn ra trên khắp lãnh thổ Liban chống lại sự hiện diện của quân đội Syria tại thủ đô Beirut. Những cuộc biểu tình này được biết đến với tên gọi “cách mạng cây Hương Nam” (The Cedar Revolution) mà kết quả của nó đã dẫn đến việc triệt thoái quân đội Syria khỏi đất nước này vào tháng 4/2005. Tuy nhiên, Syria vẫn còn ảnh hưởng rất lớn tại Liban và tiếp tục chi phối nhiều mặt trong đời sống chính trị - xã hội của quốc gia này.

Hiện nay ở Liban có hai tôn giáo thế giới là Kitô giáo và Islam giáo với 18 hệ phái khác nhau trong đó Kitô giáo có 12 hệ phái và Islam giáo có 6 hệ phái. Trước đây người Kitô giáo chiếm tới 90% dân số Liban, nhưng do nhiều nguyên nhân khác nhau, số Kitô hữu hiện nay chỉ chiếm 39% dân số⁽⁵⁾ với nhiều giáo hội khác nhau như Công giáo, Chính Thống giáo và Tin Lành giáo, trong đó mỗi giáo hội lại chia thành nhiều hệ phái. Chỉ tính riêng các tín đồ Công giáo đã chiếm tới 1/4 dân số Liban với 7 hệ phái khác nhau, bao gồm: Giáo hội Công giáo Maronite, Giáo hội Công giáo Hy Lạp Melkite, Giáo

3. Cây Hương Nam hay còn gọi là cây Bá Hương, cây Tuyết Tùng có tên latin là Cedrus, tiếng Anh là Cedar, một loài cây lá kim xanh quanh năm, mọc ở miền Nam Liban được Tiên tri Ezekiel nói đến trong Cựu Ước.

4. Trích theo: Hdgmvietnam.org/duc-thanh-cha-benedicto-XVI-chuan-bi-tong-du-liban/4212.57.7.aspx.

5. Đặng Tự Do. *Vài nét về đất nước Liban nơi Đức Thánh Cha sắp viếng thăm*. Vietcatholic.net/news/html/99845.htm.

hội Công giáo Armenia, Giáo hội Công giáo Syria, Giáo hội Công giáo Chaldean, Giáo hội Công giáo Coptic, Giáo hội Công giáo Latinh. Trong số các giáo hội Công giáo nói trên có 4 giáo hội có thượng phụ giáo chủ riêng, đó là: Maronite, Melkite Hy Lạp, Công giáo Armenia và Công giáo Syria. Tất cả các hệ phái Công giáo này đều hiệp thông trọn vẹn với Tòa Thánh Vatican, nhưng vẫn duy trì một nền tự trị về lãnh đạo, thẩm quyền, cơ cấu và tài chính.

Giáo hội Maronite là tổ chức lớn nhất và nổi bật nhất với gần 1 triệu tín đồ chiếm khoảng 22% dân số cả nước. Theo nhận xét của các nhà nghiên cứu, người Maronite là một sắc dân kiêu hùng nhất thế giới, được sinh ra và trưởng thành trong bạo lực, bị đàn áp và săn đuổi bởi tộc người Monophysite trong suốt thế kỉ V. Hệ phái Maronite do Thánh Maron, một tu sĩ sống tại Antiokia vào thế kỉ IV, thành lập. Vị Thượng phụ đầu tiên của hệ phái Maronite là Thánh Jean Maron (685-707). Theo truyền thuyết, người Maronite không phải là dân gốc Arập mà là hậu duệ của người Phoenicia cổ đại với một nền văn hóa Địa Trung Hải rất riêng biệt. Khi Liban giành được độc lập vào năm 1943, người Maronite đã đi đầu trong quá trình tiếp nhận sự chuyển giao quyền lực từ tay thực dân Pháp. Hiện nay, Thượng phụ Bechara Boutros Rai, người đứng đầu Giáo hội Maronite đồng thời là Chủ tịch Đại Hội đồng các Thượng phụ và Giám mục Công giáo Liban (APECL), luôn được coi là một nhân sĩ quan trọng không chỉ trong phạm vi thần quyền của Ngài mà còn cả trong lĩnh vực thế quyền.

Đứng ở vị trí thứ hai trong giáo quyền của các giáo hội Công giáo ở Liban thuộc về Giáo hội Milkite Hy Lạp với người đứng đầu là Thượng phụ Gregorios III Laham. Vị trí thứ ba thuộc về Giáo hội Công giáo Armenia với người đứng đầu là Thượng phụ Nerses Bedros IX Tarmouni. Vị trí thứ tư thuộc về Giáo hội Công giáo Syria với người đứng đầu là Thượng phụ Ignatius Joseph III Younan.

Mặc dù, như đã nêu ở trên, tất cả các hệ phái này đều hiệp thông trọn vẹn với Tòa Thánh Vatican, nhưng họ đều có xu hướng bảo vệ một cách quyết liệt những đặc quyền của mình về mục vụ cũng như về chính trị. Sự cạnh tranh, tranh chấp, thậm chí còn chống đối lẫn nhau giữa các hệ phái Công giáo ở Liban đã được Giáo hoàng Gioan Phaolô II cảnh báo khi Ngài tới thăm xứ sở này vào năm 1997. Ngài đã kêu gọi người Công giáo Liban cần tránh “chống đối hoặc cạnh tranh giữa các nghi thức khác nhau, từ bỏ “tâm lí hệ phái” (confessional mentality) vì điều đó sẽ làm “thiệt hại đến sự năng động của toàn bộ cơ thể của Giáo hội” và cản trở cái “ý thức đích thực là sống trong một Giáo hội”⁽⁶⁾. Vấn đề “tâm lí hệ phái” cũng đã được bàn thảo rộng rãi tại Thượng Hội đồng Giám mục Trung Đông diễn ra tại Rôma trong các ngày từ 10 đến 24/10/2010.

Trong số các giáo hội Kitô giáo tại Liban, ngoài 7 hệ phái Công giáo nêu trên, còn có: Giáo hội Chính Thống giáo Hy Lạp, Giáo hội Chính Thống giáo Syria, Giáo hội Chính Thống giáo

6. Trích theo: Trần Mạnh Trác. *Những hệ phái Công giáo và vấn đề hiệp thông*. Vietcatholic.net/news/html/100047.htm.

Armenia, Giáo hội Assyrian và Giáo hội Tin Lành. Riêng số tín đồ Chính Thống giáo ước tính vào khoảng 400 nghìn người⁽⁷⁾.

Ở Liban, đông đảo nhất là tín đồ Islam giáo với 6 hệ phái khác nhau, chiếm 59,7% dân số cả nước, trong đó, tín đồ dòng Sunni chiếm 27%, tín đồ dòng Shiite chiếm 27%, còn 5,7% thuộc về các giáo phái nhỏ lẻ khác như: Ismaili, Alawite, Nusayri và Druze⁽⁸⁾. Riêng đối với giáo phái Druze, theo các nhà nghiên cứu, đây là một giáo phái Islam giáo thuộc dòng Shiite được thành lập vào đầu thế kỉ XI, tín đồ của giáo phái này chủ yếu sống tại Liban và Syria. Nhưng bản thân các tín đồ Druze lại không thừa nhận mình là tín đồ Islam giáo mà tự nhận mình là một tôn giáo bản địa ở Liban, do vậy có tài liệu chỉ gọi một cách đơn giản là đạo Druze.

Về sự phân chia quyền lực chính trị giữa các hệ phái tôn giáo trong xã hội Liban, theo thỏa thuận đạt được giữa những người đứng đầu Kitô giáo và Islam giáo vào năm 1943 khi nước này giành được độc lập và sau đó được quy định trong Hiến pháp, tổng thống phải là một người Công giáo thuộc Giáo hội Maronite, vị trí thủ tướng chính phủ thuộc về một người Islam giáo dòng Sunni còn chủ tịch quốc hội là một người Islam giáo dòng Shiite. Tất cả 18 giáo phái của Kitô giáo và Islam giáo đều có đại diện trong Quốc hội Liban. Tháng 6/2005, sau sự triệt thoái của quân đội Syria khỏi Liban, đất nước này đã tổ chức tổng tuyển cử để xây dựng hiến pháp mới theo mô hình phân chia quyền lực chính trị nêu trên.

Là một nước có tình hình tôn giáo - sắc tộc khá phức tạp và nhạy cảm cho nên những hoạt động nhằm đẩy mạnh đối thoại liên tôn giáo luôn được các giới chức trong các tôn giáo quan tâm và có những nỗ lực lớn, nhất là giữa Kitô giáo và Islam giáo. Hai ngày trước khi bắt đầu chuyến tông du của Giáo hoàng Benedicto XVI đến Liban, ngày 12/9/2012, theo sáng kiến của Hiệp hội gặp gỡ Kitô giáo - Islam giáo mang tên “Quy tụ bên Đức Maria”, các vị hữu trách Kitô giáo và Islam giáo cùng đạo Druze đã có cuộc gặp gỡ, cùng nhau tuần hành đến Viện bảo tàng quốc gia Liban dưới sự bảo vệ nghiêm ngặt của cảnh sát nước này. Đây là một trong những nỗ lực nhằm đẩy mạnh đối thoại liên tôn giáo ở một quốc gia có sự chung sống giữa các tín đồ của hai tôn giáo lớn là Kitô giáo và Islam giáo. Cũng tại thủ đô Beirut có trường Đại học Công giáo thuộc Dòng Tên mang tên Thánh Giuse. Tại đây có Viện Nghiên cứu Kitô giáo - Islam giáo, một trong những cơ sở hoạt động tích cực nhất ở thế giới Ả rập. Theo Francois -Xavier Maigre của tờ La Croix, năm 2007 viện này đã khai giảng lớp thạc sĩ chuyên ngành nghiên cứu Kitô giáo - Islam giáo. Hiện có hàng trăm sinh viên thuộc các hệ phái khác nhau như Sunni, Shiite, Công giáo, Chính Thống giáo từ khắp các vùng Trung Đông đang theo học tại viện nghiên cứu này. Có hai giáo sư, một vị là người Kitô giáo, một vị là người Islam

7. Hdgmvietnam.org/quan-diem-cua-chinh-thong-giao-ve-chuyen-tong-du-cua-duc-thanh-cha-tai-liban/4213.57.7.aspx.

8. Trần Mạnh Trác. Bài và website đã dẫn; Đặng Tự Do. Bài và website đã dẫn (do số liệu của hai bài này có sự khác biệt đôi chút nên chúng tôi kết hợp lại cho nhất quán và loại bỏ những sự khác biệt).

giáo phụ trách chương trình giảng dạy của Viện Nghiên cứu Kitô giáo - Islam giáo⁽⁹⁾.

Riêng đối với tình hình Kitô giáo ở Liban, theo Linh mục Boulos Wehbe, điều phối viên của Ủy ban Hợp tác giáo dục Kitô giáo của Liban, một người Chính Thống giáo, “Liban là quốc gia đại kết nhất trên thế giới” vì đây là quốc gia đầu tiên trên thế giới có một chương trình hợp tác giữa các hệ phái Kitô giáo về giáo dục⁽¹⁰⁾.

2. Về chuyến tông du của Giáo hoàng Benedicto XVI tới Liban

Có thể nói rằng, trong chuyến tông du đến Liban lần này, người đứng đầu Giáo triều Rôma đã nhận được sự chào đón của nhiều chính khách Liban, trong đó có cả những người chống đối lẫn những người ủng hộ chế độ của Tổng thống Syria - Bashar al-Assad. Như đã nêu ở phần trên, mặc dù quân đội của Syria không còn hiện diện ở Liban nhưng ảnh hưởng của Syria vẫn còn rất lớn trong đời sống chính trị - xã hội của nước này. Do vậy, cuộc nội chiến đẫm máu ở Syria hiện nay ảnh hưởng rất nhiều đến tình hình ở Liban.

Tuy nhiên, cũng không tránh khỏi có những người phản đối chuyến tông du này của Giáo hoàng. Theo lời của ông Walid Sukkar, một nghị sĩ Quốc hội Liban thuộc phong trào Hezbollah, những người chống đối chuyến tông du của Giáo hoàng đến xứ sở cây Hương Nam “chỉ là một nhóm cực đoan ở miền Bắc Liban”⁽¹¹⁾. Giáo sĩ Omar Bakri, người thuộc dòng Sunni đến từ thành phố Tripoli ở miền Bắc Liban, khi nhớ lại bài giảng của Giáo hoàng Benedicto XVI tại

một trường đại học ở nước Đức cách đây 6 năm, đã lên tiếng phản đối chuyến tông du này. Thêm vào hàng ngũ những người phản đối Giáo hoàng đến Liban là những người biểu tình chống lại bộ phim “Sự ngây thơ của người Islam giáo” được sản xuất tại Mỹ.

Khi nói về mục đích chuyến tông du của Giáo hoàng tới Liban trong tình hình căng thẳng đang diễn ra ở khu vực Trung Đông hiện nay, Giám đốc Phòng Báo chí của Tòa Thánh Vatican, Linh mục Federico Lombardi khẳng định: “Đức Thánh Cha Benedicto XVI không đến Liban như một chính khách của quyền lực chính trị hay quân sự, nhưng là với uy quyền của mình để giải quyết nhiều vấn nạn” và “uy quyền đó chính là uy quyền của chân lý và tôn giáo”. “Đức Giáo hoàng đến không bằng khí giới... Thế nhưng Ngài đến với những vũ khí tinh thần, đó lại là cái khác. Đây chắc hẳn là chiều sâu và chính yếu nhất”⁽¹²⁾.

Trên đường tới thủ đô Beirut, trong cuộc trả lời phỏng vấn trên máy bay, lần đầu tiên Giáo hoàng Benedicto XVI nhận xét rằng, “Mùa xuân Ả rập” là “một điều tích cực” bởi vì, theo quan điểm của Ngài, nó phản ánh sự mong muốn “dân chủ hơn, tự do hơn, hợp tác nhiều hơn và làm sống lại tính đồng nhất (Identity)

9. Xem: Hdgmvietnam.org/nhung-hoat-dong-xay-dung-doi-thoai-kito-giao-hoi-giao-tai-liban/4216.57.7.aspx.

10. Hdgmvietnam.org/quan-diem-cua-chinh-thong-giao-ve-chuyen-tong-du-cua-duc-thanh-cha-tai-liban/4213.57.7.aspx.

11. Trích theo: Lydia Orlova. *Giáo hoàng Benedicto XVI không mang đến “mùa xuân Kitô giáo”*. <http://religion.ng.ru/events/2012-09-19/3-pontifik.html>.

12. Trích theo: Lm. Giuse Vũ Tiến Tạng. Bài và Website đã dẫn.

Arập⁽¹³⁾. Giáo hoàng cũng đề nghị chính quyền nước sở tại ngăn chặn việc cung cấp vũ khí cho Syria vì theo Ngài, việc làm này là “một tội lỗi khủng khiếp”. Khi trả lời câu hỏi về nhận định của Giáo hoàng về các trào lưu tôn giáo cực đoan, Ngài cho rằng, các trào lưu này luôn luôn là một sự giả tạo, làm biến thái tôn giáo và đi ngược với ý nghĩa của tôn giáo. Một điều đáng lưu ý là, ngay trước chuyến tông du của Giáo hoàng Benedicto XVI, trong bài trả lời phỏng vấn của Vatican Radio, Thượng phụ Giáo hội Công giáo Maronite, Ngài Bechara Boutros Rai đã bày tỏ hi vọng rằng, Giáo hoàng sẽ kích thích cho “mùa xuân Kitô giáo” khi đưa ra lời tuyên bố về tình hình ở Syria. Tuy nhiên, trong bài trả lời phỏng vấn của tờ Le Figaro, Quốc vụ khanh Tòa Thánh Vatican, Hồng y Tarcisio Bertone đã nhấn mạnh rằng, Tòa Thánh không có chương trình chính trị cho Trung Đông và Giáo hoàng Benedicto XVI đến Liban không phải là một thủ lĩnh chính trị mà Ngài là một thủ lĩnh tôn giáo. Nói theo lời của Giáo hoàng, Ngài đến đất nước cây Hương Nam “với mong muốn khích lệ các Kitô hữu và thúc đẩy hòa bình và tình huynh đệ trong toàn khu vực”⁽¹⁴⁾.

Một trong những lí do Giáo hoàng Benedicto XVI đến Liban lần này được Ngài nêu ra trong lời đáp từ Tổng thống Liban, tướng Michel Sleiman, một người Công giáo Maronite, tại sân bay Rafic Hariri. Giáo hoàng nói: “Một lí do khác trong cuộc viếng thăm của tôi là để kí và trao Tông huấn hậu Thượng Hội đồng Giám mục Trung Đông, *Ecclesia in Medio Oriente*, Giáo hội tại Trung Đông. Đó là một biến cố quan trọng của Giáo

hội”⁽¹⁵⁾. Để duy trì sự cân bằng tế nhị giữa các hệ phái Công giáo tại Liban, trong chương trình 3 ngày của chuyến tông du Giáo hoàng Benedicto XVI đã có những hoạt động ở cả 4 tổng giáo phận của 4 giáo hội Công giáo lớn nhất nước này, đó là: kí Tông huấn “Giáo hội tại Trung Đông” tại tổng giáo phận của người Melkite Hy Lạp, gặp gỡ giới trẻ Liban tại tổng giáo phận của người Maronite, ăn trưa với các giám mục của Giáo hội Công giáo Armenia và chủ sự một buổi lễ đại kết với người Công giáo Syria. Về phía Công giáo Liban, người chủ sự đứng ra đón tiếp Giáo hoàng trong thời gian Ngài tông du Liban là Thượng phụ Bechara Boutros Rai của Giáo hội Maronite. Vị Thượng phụ này đồng thời là Chủ tịch Đại Hội đồng các Thượng phụ và Giám mục Công giáo Liban (APECL). Tiếp đón Giáo hoàng Benedicto XVI tại sân bay Rafic Hariri ở thủ đô Beirut ngoài Tổng thống Michel Sleiman cùng phu nhân và Thượng phụ Bechara Boutros Rai, còn có Chủ tịch Quốc hội, Thủ tướng Chính phủ cùng các thượng phụ, giám mục các giáo hội Công giáo Liban và đông đảo các tín hữu của thủ đô Beirut. Lễ đón được tổ chức theo nghi lễ dành cho nguyên thủ quốc gia.

Hoạt động mục vụ của Giáo hoàng trong ngày đầu tiên của chuyến tông du tại Liban là việc kí Tông huấn “Giáo hội tại Trung Đông”. Tông huấn đúc kết thành quả của Công nghị các giám mục Trung Đông tại Rôma vào tháng 10 năm

13. Trích theo: Lydia Orlova. Bài và Website đã dẫn.

14. Trích theo: Lydia Orlova. Bài và Website đã dẫn.

15. Trích theo: Lm.G. Trần Đức Anh. *Đức Thánh Cha bắt đầu viếng thăm Liban*. Vietcatholic.net/news/html/100061.htm.

2010 và chứa đựng chương trình hoạt động cho Giáo hội Trung Đông trong những năm tiếp theo. Theo lời Linh mục Federico Lombardi, phát ngôn viên Tòa Thánh, “Tông thư là một tài liệu quan trọng, đó là sự kết thúc một đoạn đường và mở ra một giai đoạn mới”. Tài liệu này không chỉ liên quan đến người Công giáo tại Trung Đông mà còn liên quan đến Giáo hội Hoàn Vũ, “vì vùng đất này rất quan trọng đối với Giáo hội”⁽¹⁶⁾. Lễ ký Tông huấn “Giáo hội tại Trung Đông” diễn ra vào lúc 18 giờ ngày 14/9/2012 tại Vương cung thánh đường Thánh Phaolô của Giáo hội Công giáo Melkite ở Harissa. Tham dự lễ ký Tông huấn có Tổng thống Liban và phu nhân, các Thượng phụ, Giám mục Công giáo Liban, các hồng y giám mục thuộc Hội đồng của Thượng Hội đồng Giám mục Trung Đông, các phái đoàn của các Giáo hội Chính Thống giáo, cộng đoàn Islam giáo và đại diện giới văn hóa và xã hội dân sự.

Tông huấn “Giáo hội tại Trung Đông” đã được Giáo hoàng Benedicto XVI chính thức trao cho các vị đại diện hàng giáo phẩm các Giáo hội Công giáo ở Trung Đông, bao gồm các vị Thượng phụ Công giáo Đông Phương, Chủ tịch Hội đồng Giám mục Thổ Nhĩ Kỳ và Iran, Chủ tịch Hội đồng Giám mục Bắc Phi, và hàng chục đại diện giáo dân vào cuối buổi Thánh lễ được tổ chức tại bãi biển Waterfront gần trung tâm thủ đô Beirut vào sáng ngày 16/9/2012, ngày cuối cùng của chuyến tông du Liban. Cũng tại nơi đây 15 năm trước, ngày 11/5/1997, Giáo hoàng Gioan Phaolô II cũng đã cử hành Thánh lễ cho hàng trăm nghìn Kitô hữu Liban.

Tại lễ trao Tông huấn, Giáo hoàng Benedicto XVI đã cảm ơn tất cả các nghị phụ góp phần vào Thượng Hội đồng Giám mục Trung Đông với chủ đề: “Giáo hội Công giáo tại Trung Đông: hiệp thông và chứng tá”. Ngài nói: “Với việc trao Tông huấn này, bắt đầu công việc học hỏi và hấp thụ của tất cả mọi người giữ vai chính trong Giáo hội, các vị mục tử, những người thánh hiến và giáo dân, để mỗi người tìm được niềm vui mới mẻ theo đuổi sứ mạng của mình, được khích lệ và củng cố để thi hành sứ điệp hiệp thông và chứng tá, theo các khía cạnh khác nhau: nhân bản, đạo lý, Giáo hội, linh đạo và mục vụ được trình bày trong Tông huấn này”⁽¹⁷⁾. Cũng trong dịp này Giáo hoàng Benedicto XVI đã mời gọi các Kitô hữu Trung Đông hãy tiến bước theo chân các vị tổ phụ của họ trong đức tin. Đặc biệt Ngài lưu ý rằng, “người Công giáo... có quyền và nghĩa vụ tham gia vào đời sống xã hội của khu vực và không được tự coi mình là công dân loại hai. Từ đây cần có một lời kêu gọi mạnh mẽ... bảo vệ tự do tôn giáo... trong đó bao gồm khả năng lựa chọn cho mình một tôn giáo và thể hiện nó một cách công khai mà không mạo hiểm cuộc sống riêng của mình”⁽¹⁸⁾.

Trong thời gian ở thăm Liban, Giáo hoàng Benedicto XVI đã có cuộc gặp gỡ xã giao với giới lãnh đạo các cộng đoàn Islam giáo Sunni, Shiite, Alawite và Druze, có các cuộc hội kiến với Tổng thống Michel Sleiman, Chủ tịch Quốc hội

16. Trích theo: Lm. Giuse Vũ Tiến Tạng. Bài và Website đã dẫn.

17. Trích theo: Lm. G. Trần Đức Anh. *Đức Thánh Cha cử hành Thánh lễ tại Beirut, Liban*. Vietcatholic.net/news/html/100092.htm.

18. Trích theo: Lydia Orlova. Bài và Website đã dẫn.

Nabih Berri và Thủ tướng Najib Mikati. Trong các cuộc hội kiến với những người đứng đầu các nhánh quyền lực chính trị ở Liban, Giáo hoàng đã lưu ý rằng, “Trung Đông không có Kitô hữu hay chỉ có một ít Kitô hữu thì sẽ không còn là Trung Đông nữa”⁽¹⁹⁾. Trong cuộc gặp gỡ với các thành phần chính quyền, giới lãnh đạo chính trị cùng đoàn ngoại giao, các vị lãnh đạo các tôn giáo và đại diện giới văn hóa, tất cả vào khoảng 500 người, Giáo hoàng Benedicto XVI đã có bài diễn văn quan trọng đáp lời Tổng thống Michel Sleiman. Ngài đã mời gọi mọi người chung sức xây dựng hòa bình, thăng tiến gia đình, xã hội, tôn trọng phẩm giá và các quyền con người, đặc biệt là quyền tự do tôn giáo, cũng như tăng cường đối thoại, cộng tác và hòa hợp giữa các tín hữu Kitô giáo và Islam giáo ở Trung Đông. Cũng trong bài diễn văn này hai chữ *hòa bình* được Ngài nhiều lần nhắc đến, chẳng hạn như: “Thiên Chúa đã chọn vùng này để nó là gương mẫu làm chứng trước cho thế giới thấy khả năng của con người có thể sống ước vọng hòa bình và hòa giải một cách cụ thể”; “Một đất nước phong phú trước hết là nhờ các người sống trong đó. Tương lai và khả năng dẫn thân cho hòa bình của nó tùy thuộc từng người và tất cả mọi người”; “Nếu chúng ta muốn hòa bình, hãy bênh vực sự sống”; “Ngày nay các khác biệt văn hóa, xã hội và tôn giáo phải tiến đến sống một tình huynh đệ mới. Đó chính là con đường hòa bình”; “Để mở ra cho các thế hệ ngày mai một tương lai hòa bình, nhiệm vụ đầu tiên là giáo dục hòa bình để xây dựng hòa bình”; “Tự do tôn giáo có chiều kích xã hội và chính trị cần thiết cho hòa bình”⁽²⁰⁾...

Khi mời gọi đất nước đa tôn giáo Liban trở thành tấm gương về chung sống hòa bình trong khu vực Trung Đông bất ổn, Giáo hoàng Benedicto XVI nói: “Tại Liban, Kitô giáo và Islam giáo sống chung trong cùng một không gian từ bao thế kỷ nay. Không là điều hiếm có, khi trong một gia đình có hai tôn giáo. Nếu trong cùng một gia đình có thể có hai tôn giáo, thì tại sao điều đó lại không có thể trên bình diện chung của xã hội?”⁽²¹⁾. Như chúng ta đều biết, quan hệ tôn giáo, sắc tộc ở Liban trong lịch sử cũng như hiện tại đều diễn ra hết sức phức tạp, không phải lúc nào cũng có thể chung sống hòa bình như lời mời gọi của người đứng đầu Tòa Thánh Vatican.

Trong các hoạt động mục vụ của Giáo hoàng Benedicto XVI tại Liban, ngoài việc cử hành Thánh lễ tại bãi biển Waterfront với sự tham gia của hàng trăm nghìn tín hữu và sự đồng tế của 300 Giám mục Trung Đông cùng hàng trăm linh mục và được coi là buổi lễ đông đảo nhất từ trước đến nay tại nước này, còn một hoạt động khác cũng được giới truyền thông nhắc tới khá nhiều, đó là cuộc gặp gỡ với giới trẻ Liban chiều ngày 15/9/2012. Hơn 25 nghìn bạn trẻ Liban cùng hàng trăm giám mục, linh mục, tu sĩ nam nữ và chủng sinh đã có mặt tại quảng trường trước Tòa Thượng phụ Công giáo Maronite ở Bkerke để chào đón và gặp gỡ Giáo hoàng. Cuộc gặp gỡ diễn ra dưới hình thức một buổi phụng vụ lời Chúa. Trong không khí sôi

19. Trích theo: Lydia Orlova. Bài và Website đã dẫn.

20. Trích theo: Linh Tiến Khải. *Tường thuật ngày thứ hai Đức Thánh Cha viếng thăm Li bân*. Vietcatholic.net/news/html/100085.htm.

21. Trích theo: Linh Tiến Khải. Bài và Website đã dẫn.

nổi của cuộc gặp gỡ, Giáo hoàng Benedicto XVI đã kêu gọi chấm dứt mọi cuộc chiến và xây dựng một tương lai hòa bình cho toàn khu vực Trung Đông. Ngài mời gọi giới trẻ Liban dần thân xây dựng tương lai đất nước và Giáo hội trong niềm hi vọng và xác tín mình là hi vọng và tương lai của đất nước Liban. Chào thăm các bạn trẻ Islam giáo có mặt tại buổi gặp gỡ, Giáo hoàng nói: “Cùng với các bạn trẻ Kitô giáo, các bạn là tương lai của đất nước tuyệt vời này và của toàn vùng Trung Đông. Hãy cùng nhau kiến tạo tương lai ấy... Toàn Trung Đông cần nhìn các bạn và hiểu rằng người Kitô giáo và người Islam giáo có thể sống chung với nhau không chút oán ghét... Đã đến lúc người Islam giáo và người Kitô giáo liên kết với nhau để chấm dứt bạo lực và chiến tranh”⁽²²⁾. Cần nói thêm rằng, Tổng thống Michel Sleiman cũng có mặt tại cuộc gặp gỡ này, mặc dù trong chương trình nghị sự không có sự hiện diện của ông.

Cuộc gặp gỡ đại kết của Giáo hoàng Benedicto XVI tại Tòa Thượng phụ Công giáo Syria ở Charfat chiều ngày 16/9/2012 đã kết thúc chuyến tông du ra nước ngoài lần thứ 24 của người đứng đầu Tòa Thánh Vatican. Trước những người đại diện chính quyền và đại diện tôn giáo ở Liban trong lễ tiễn tại sân bay Rafic Hariri, sau khi cảm ơn lòng hiếu khách của các chủ nhà, Giáo hoàng nói: “Với sự tế nhị và tôn trọng đó, các bạn đã thêm hương vị cho chuyến tông du này, có thể so sánh với một trong những loại gia vị Phương Đông nổi tiếng làm phong phú thêm hương vị thức ăn của các bạn, đó là sự nồng hậu và tình cảm của các bạn làm cho tôi muốn quay trở lại”⁽²³⁾.

Đánh giá về chuyến tông du Liban của Giáo hoàng Benedicto XVI, Linh mục Federico Lombardi, phát ngôn viên Tòa Thánh Vatican, nhấn mạnh rằng, chuyến tông du đã đạt được “một kết quả to lớn theo cách nhìn tinh thần và nhân văn”⁽²⁴⁾. Vị linh mục này cũng gọi Giáo hoàng là người hành hương vì hòa bình cho toàn khu vực Trung Đông chứ không phải chỉ riêng cho đất nước Liban.

Còn theo lời của John Allen, phóng viên tờ National Catholic Reporter đồng thời là nhà Vatican học nổi tiếng người Mỹ, chuyến đi của Giáo hoàng Benedicto XVI tới Liban ngay từ đầu đã được coi là một hành động nhằm cân bằng giữa đa số Islam giáo, những người mà Giáo hoàng đang giơ cảnh Oliu ra với thiểu số Kitô giáo, những người mà Ngài cần bảo vệ. Tuy nhiên, những lời kêu gọi hòa bình của Giáo hoàng, có lẽ chỉ có phía Kitô giáo lắng nghe, những người mà ngay từ đầu đã bày tỏ hi vọng rằng, chuyến đi của Giáo hoàng sẽ góp phần cải thiện tình hình của các Kitô hữu ở Liban và Syria. Trên thực tế, ngay sau khi Giáo hoàng rời khỏi Liban, thủ lĩnh của phong trào Hezbollah, ông Hassan Nasrallah đã lập tức kêu gọi những người đồng đạo của mình tiếp tục các cuộc biểu tình chống Mỹ và các nước Phương Tây./.

22. Trích theo: Lm. G. Trần Đức Anh. *Đức Thánh Cha gặp gỡ giới trẻ Liban*. Vietcatholic.net/news/html/100093.htm.

23. Trích theo: *Video: Đức Thánh Cha kết thúc chuyến viếng thăm Li Băng*. Vietcatholic.net/news/html/100107.htm.

24. Trích theo: Lydia Orlova. Bài và Website đã dẫn.